

VELON 2023

Werk maken van gelijke kansen

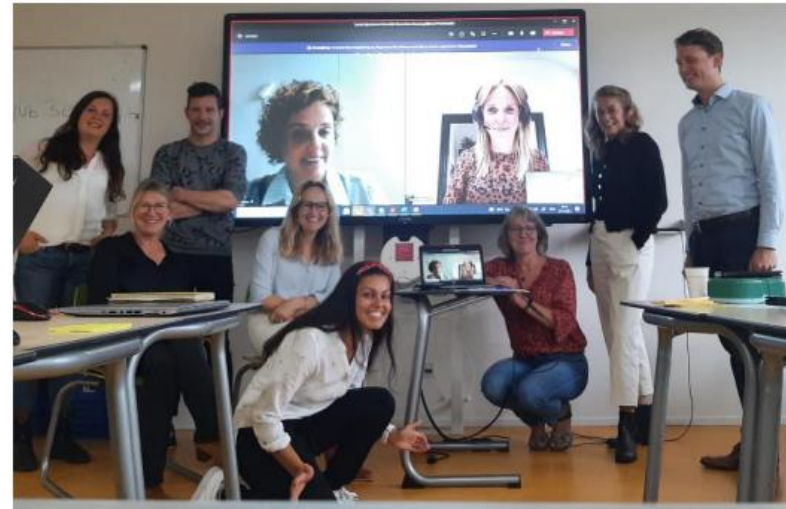
De inbedding in het curriculum van de lerarenopleiding

Edwin Buijs
Marijke van Vijfeijken
Esther Keun
Fabian van Aarle

Even voorstellen:

Ontmoeting Valuascollege in Venlo

Ontmoeting HAN, Nijmegen

Opbouw

- Korte inleiding op kansen(on)gelijkheid in het onderwijs
- Toelichting werkwijze kennislab
- Duiken in de ontwikkelde materialen door de kennislab
- Ervaringen met de masterclasses
- Plenaire discussie over de inbedding van het thema in de lerarenopleidingen

INTERVIEW

Onderzoeker Louise Elffers over kansenongelijkheid in het onderwijs: laat schooladvies niet langer over aan groep 8-docent

Het onderwijs bevoordeelt vooral kinderen die toch al kansrijk zijn, zegt onderzoeker Louise Elffers. En dat terwijl de kloof tussen hoogopgeleiden en laagopgeleiden almaar breder wordt. 'Ik zag zelfs zwangerschapsgymnastiek voor hogeropgeleiden.'

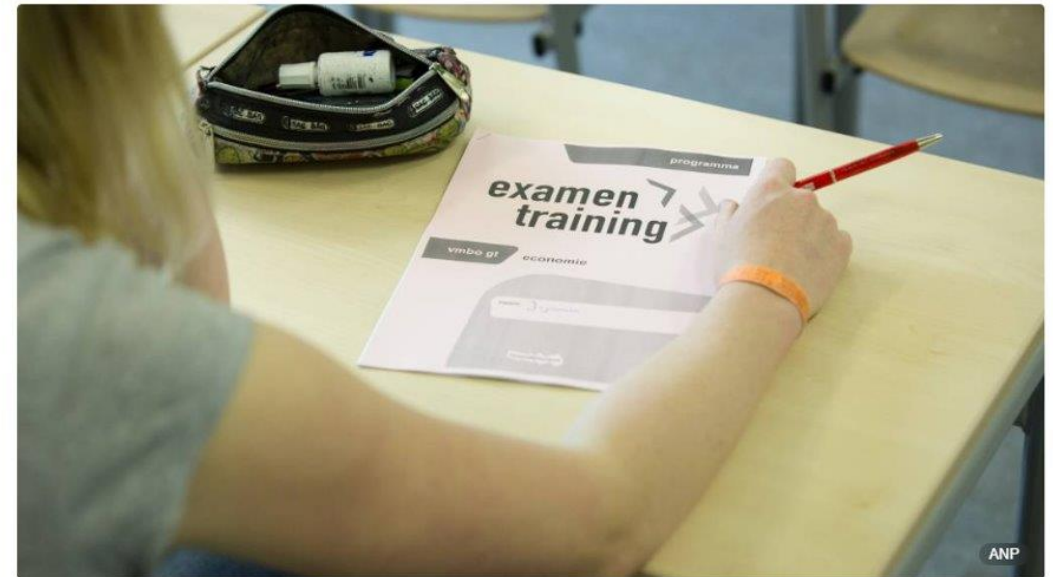
Aleid Truijens 12 juni 2022, 05:00

OPINIE

Opinie: Gelijke kansen? Verleng het vmbo dan tot vijf jaar, het mbo weer tot vier en de havo tot zes jaar

Minister Dijkgraaf wil graag dat meer jongeren het mbo kiezen. Oké, maar geef het beroepsonderwijs dan een forse opfrisbeurt zodat het zich kan meten met het kwalitatief betere hoger onderwijs en echt gelijke kansen kan bieden, menen drie (oud-)onderwijsbestuurders.

Jan van Zijl en Paul Rosenmöller en Frans Leijnse 30 januari 2023, 12:00

deVolkskrant

op verhalen vandaag Opinie Cultuur & Media Podcasts Beter Leven

Kansenongelijkheid: hot topic

ESSAY

Ook op de universiteit is kansenongelijkheid. Help studenten uit kansarme milieus en verander het pedagogische klimaat

Jongeren die van huis uit niet vertrouwd zijn met het wereldje van hoogopgeleiden, hebben het moeilijk op de universiteit. Uitkomst biedt een pedagogisch klimaat, gericht op de emancipatie van deze groep.

Milio van de Kamp 25 februari 2022, 13:09

Differentiatie in het onderwijs vergroot kansenongelijkheid

nieuwsuur

Maandag 6 december 2021, 23:27 • Aangepast dinsdag 7 december 2021, 02:14

Onderwijsraad waarschuwt voor kansenongelijkheid door private bijles

21/02/2017

Rijk dreigt kansenongelijkheid te vergroten

Aanpak van onderwijsachterstanden door onderwijs en gemeenten onder druk

HAN UNIVERSITY
OF APPLIED SCIENCES

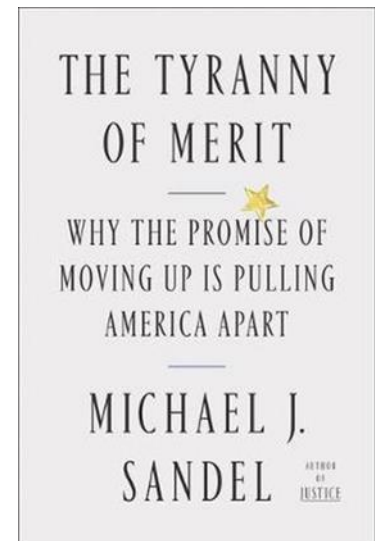
Sociale rechtvaardigheid en gelijke onderwijskansen

Verontwaardiging want:

- Onderwijs moet de motor zijn voor een sociale rechtvaardige samenleving?
- Onderwijs is niet de grote gelijkmaker?

Meritocratisch (rechtvaardig) onderwijsideaal is:

Het realiseren van gelijke uitkomst*kansen* door obstakels te verwijderen die ontplooiing in de weg staan, zodat kinderen uit minderbedeelde gezinnen op gelijke voet kunnen concurreren met kinderen uit bevoorrecht families (Sandel, 2020).

Wat zijn gelijke onderwijskansen?

‘Ongelijke kansen in het onderwijs hebben betrekking op de mate waarin het schoolsucces van kinderen gebaseerd is op de kenmerken van hun ouders. Als kinderen **gelijke kansen** krijgen, is hun schoolsucces onafhankelijk van kenmerken van hun ouders en louter afhankelijk van individuele leerlingenkenmerken (aanleg en inzet)’ (Denessen, 2017, p.20).

Oorzaken kansenongelijkheid (e.g. Elffers, 2018; Onderwijsraad, 2021)

Ouders: strategischer gedrag van hoogopgeleide ouders

Onderwijsstelsel: vroege selectie en wijze waarop dit wordt uitgevoerd

Stroeve samenwerking met jeugdhulp

Scholen: meer homogene brugklassen

Leraren

- Opvattingen over differentiatie
- Verwachtingen

Effectieve interventies (e.g. Van den Bergh, et al., 2020; Van Vijfeijken (ed), 2022; Onderwijsraad, 2021)

Hoge verwachtingen: [NRO-leidraad: Onderwijs vanuit hoge verwachtingen](#)

Differentiatie voor gelijke kansen: zoals afstappen van vaste niveaugroepenindeling: NRO-leidraad: [Differentiatie als sleutel voor gelijke kansen](#)

Zie deel 1 [minidocumentaire](#) Inge de Wolf

Rechtvaardig beoordelen en beslissen

Extra begeleiding, extra uren school

Ouderbetrokkenheid

Effectieve samenwerking jeugdhulp – zorg

Vergroten van de belevingswereld?

Evidence informed werken, onderzoekscultuur

Kennislab Bevorderen kansengelijkheid PO/VO/MBO

- **Doel van het kennislab:** Producten ontwikkelen die lerarenopleiders concrete handvatten bieden om leraren in opleiding voor te bereiden op hun rol in het bevorderen van gelijke kansen voor alle leerlingen
- **Facilitatie door Sprong Voorwaarts:** Netwerk dat kennislabs faciliteert van opleiders, onderzoekers, leraren en schoolleiders
- **11 deelnemers:** waaronder HAN lerarenopleiders, onderzoekers, po- en vo-leraren

Kennislab Bevorderen kansengelijkheid PO/VO/MBO: werkwijze – methodiek van Sprong Voorwaarts

- 8 bijeenkomsten van 2 uur met een vaste structuur, van september 2021 tot maart 2022
- Uitgangspunt: samenwerking op basis van gelijkwaardigheid
- Elementen van scrum en design thinking
- Rolverdeling:
  - Kennisregisseur
  - Creator
  - Inspirator

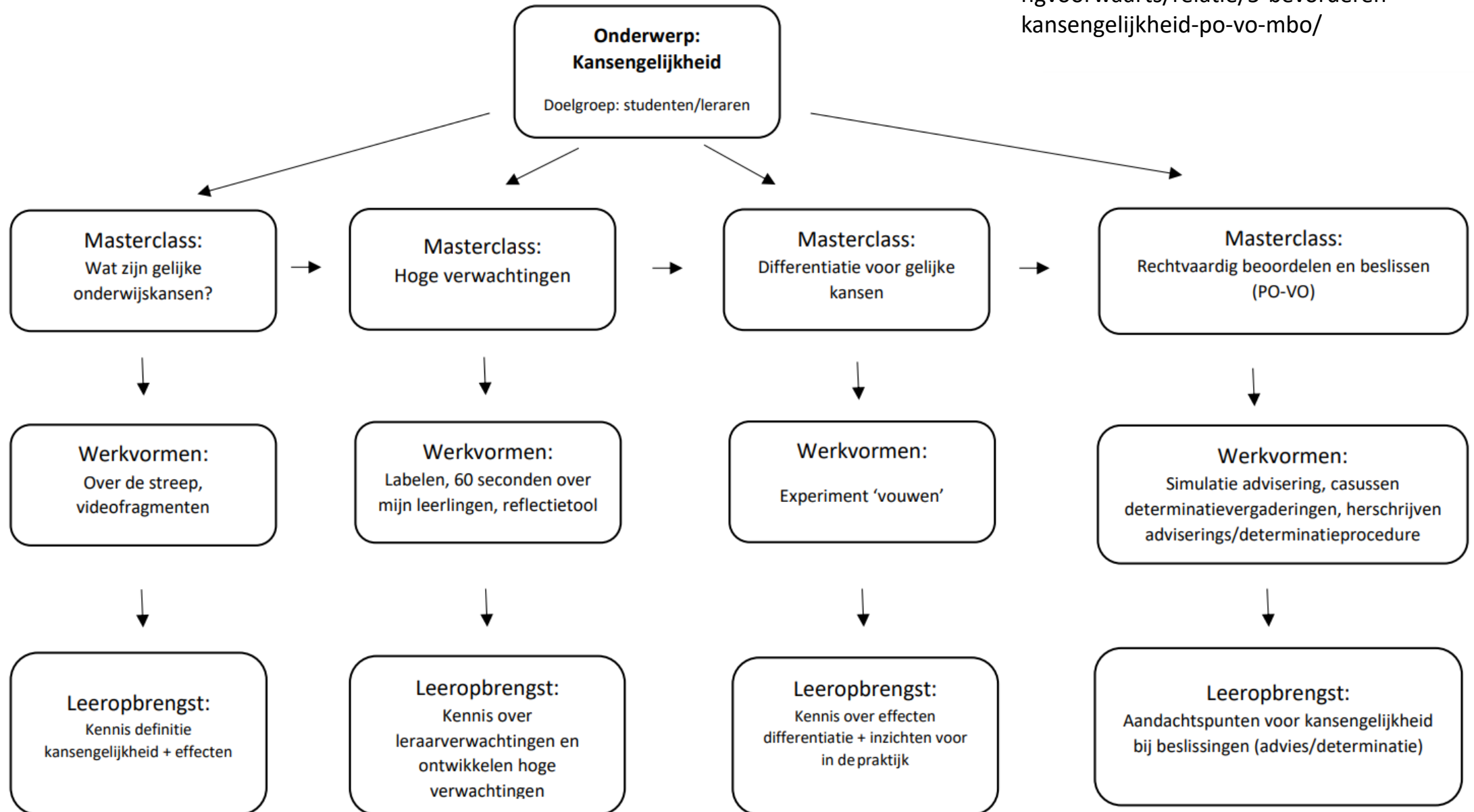

Kennislab Bevorderen kansengelijkheid PO/VO/MBO: werkwijze – inhoud bijeenkomsten

- **Bijeenkomst 1 & 2:** kennismaken, leervragen en expertises delen, en gezamenlijke begripsbepaling
- **Bijeenkomst 3:** bepalen van het te ontwikkelen product: masterclasses voor gebruik in de lerarenopleiding (po/vo) en in de praktijk
- **Bijeenkomst 4:** ontwerpcriteria formuleren
  - 1. De gebruiker moet in staat zijn om de masterclasses zelfstandig uit te voeren.
  - 2. De masterclasses moeten (toekomstige) leraren uitdagen om vanuit theorie naar de praktijk te kijken en andersom (Korthagen et al., 2002).
  - 3. De gebruiker krijgt handvatten om bij de deelnemers commitment t.a.v. het bevorderen van gelijke kansen te bevorderen (Pantić, 2017).
- **Bijeenkomsten 5 t/m 8:** ontwerpen, uitproberen (in de lerarenopleiding en in de praktijk), evalueren en aanscherpen

Kennislab Bevorderen kansengelijkheid PO/VO/MBO: opgeleverde producten: vier masterclasses

<https://www.platformsameneronderzoeken.nl/sprongvoorwaarts/relatie/5-bevorderen-kansengelijkheid-po-vo-mbo/>

In groepjes uiteen om de thema's te verkennen

- Wat zijn gelijke onderwijskansen? – Marijke van Vijfeijken
- Hoge verwachtingen – Esther Keun
- Differentiatie voor gelijke kansen – Fabian van Aarle
- Rechtvaardig beoordelen en beslissen – Edwin Buijs

Ervaringen product

- Bewustwording van kansen(on)gelijkheid in het onderwijs.
- Het is niet noodzakelijk om alle theorie te behandelen of alle werkvormen in te zetten.
- Leraren zijn nog niet gewend om onderwijs vanuit een sociologisch perspectief te bekijken en ontwijken moeilijke gesprekken over ethische waarden in relatie tot sociale rechtvaardigheid en gelijke kansen (Van Vijfeijken et al., 2023).
- Ruimte geven aan dialoog is zeer belangrijk: besteed expliciet aandacht aan persoonlijke ervaringen en aan diepgewortelde structurele ongelijkheden in onderwijs en samenleving (Hosseini et al., 2021). De masterclasses bieden hiervoor handvatten.

Ervaringen proces

- Samen in gesprek over betekenis van ongelijke onderwijskansen is waardevol en noodzakelijk om te komen tot een gedeelde visie
- De diversiteit aan expertises en onderwijservaringen droeg bij aan de brede inzetbaarheid van de masterclasses
- Netwerkverbreding
- Masterclasses worden nog steeds ingezet
- Work in progress

Plenaire discussie

- Hoe is het thema 'kansengelijkheid' bij jullie opleiding ingebed?
- Zijn de ontwikkelde materialen behulpzaam bij het meer inbedden van het thema in de lerarenopleidingen? Hoe?
- Welke stappen zijn noodzakelijk om de thema's meer structureel in te bedden in het curriculum van de lerarenopleidingen?

<https://www.platformsameneronderzoeken.nl/sprongvoorwaarts/relatie/5-bevorderen-kansengelijkheid-po-vo-mbo/>

edu.nl/467hb

Referenties

- Denessen, E. (2017). *Verantwoord omgaan met verschillen: sociaal-culturele achtergronden en differentiatie in het onderwijs*. Universiteit Leiden.
- Elffers, L. (2018). *De bijlesgeneratie. De opkomst van de onderwijscompetitie*. Amsterdam University Press.
- Elffers, L. (2019). Het is het stelsel, stupid! Grenzen aan de houdbaarheid van ons selectieve onderwijsstelsel. *Socialisme en Democratie*, 76(3), 38-46.
- Francis, B., Taylor, B., & Tereshchenko, A. (2019). *Reassessing 'ability'grouping: Improving practice for equity and attainment*. Routledge.
- Hosseini, N., Leijgraaf, M., Gaikhorst, L., & Volman, M. (2021). Kansengelijkheid in het onderwijs: een social justice perspectief voor de lerarenopleiding. *Tijdschrift voor Lerarenopleiders*, 42(4), 15-25.
- Korthagen, F., Melief, K., & Tigchelaar, A. (2002). *De didactiek van praktijkrelevant opleiden*. HBO-raad.
- Onderwijsraad. (2021). *Later selecteren, beter differentiëren*.
- Pantić, N. (2017). An exploratory study of teacher agency for social justice. *Teaching and Teacher Education*, 66, 219-230.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.tate.2017.04.008>
- Rubie-Davies, C. M. (2015). *Becoming a high expectation teacher: raising the bar*. Routledge.

Referenties

Sandel, M. J. (2020). *The tyranny of merit: What's become of the common good?* Penguin UK.

Sleenhof, J. P. W., Thurlings, M. C. G., Koopman, M., & Beijaard, D. (2022). The role of structure and interaction in teachers' decision making during allocation meetings. *Teaching education*, 33(3), 332-354.

<https://doi.org/10.1080/10476210.2021.1909557>

Van den Bergh, L., Denessen, E., Volman, M., Ros, B., & Marreveld, M. (2020). *Werk maken van gelijke kansen: praktische inzichten uit onderzoek voor leraren basisonderwijs*. Didactief.

Van Vijfeijken, M., Buijs, E., & Van Schilt-Mol, T. (2020). Gelijke kansen door gestandaardiseerde toetsen: Wat vindt de leraar? *Tijdschrift voor Lerarenopleiders*, 41(4), 302-312.

Van Vijfeijken, M. (2022) (Ed). *Wat is eerlijk? Werken aan kansengelijkheid in het onderwijs*. Pica.

Van Vijfeijken, M., van Schilt-Mol, T., van den Bergh, L., Scholte, R. H. J., & Denessen, E. (2023). How teachers handle differentiation dilemmas in the context of a school's vision: A case study. *Cogent Education*, 10(1).

<https://doi.org/10.1080/2331186X.2023.2165006>